

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МРЕЖИ В УНИВЕРСИТЕТСКОТО ОБУЧЕНИЕ

Росица Годорова, Паулина Годорова
rossitod@abv.bg, paulitod@abv.bg

**Висше транспортно училище „Тодор Каблешков”
1574, София, ул. „Гео Милев” 158
БЪЛГАРИЯ**

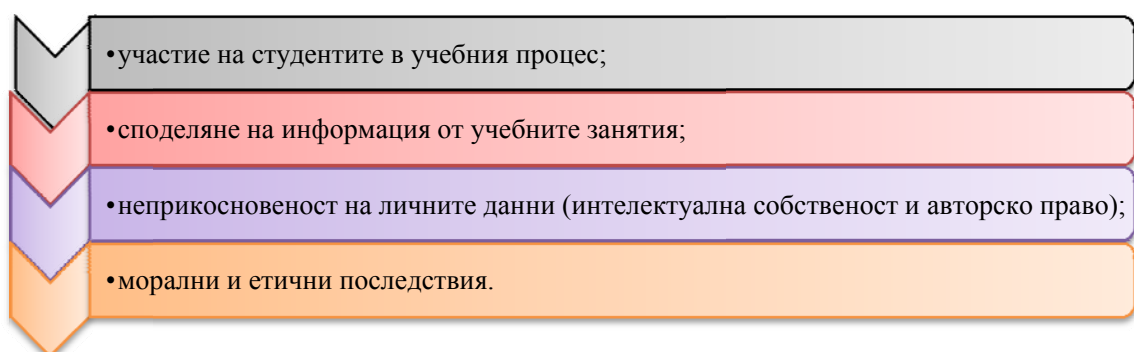
***Ключови думи:** социални мрежи, социални Web 2.0 услуги, социален „read-write” Web, електронно обучение, висше образование, колективен интелект.*

***Резюме:** Статията разглежда ролята на социалните мрежи и техния потенциал за прилагане във висшето образование. Посочват се положителните и отрицателните моменти при използването на този вид онлайн услуги за по-лесно изграждане на социални връзки и отношения между хората и се отчитат правните и политическите последици в световен мащаб. Посочени са най-популярните в света социални образователни мрежи в САЩ и Европа. Отделя се внимание на правилното прилагане на новите технологии в дидактиката на използването им, което от своя страна изисква добро познаване на различните приложения. Извършени са проучвания чрез анкети за мнението на студенти от ВТУ „Тодор Каблешков” и са отчетени резултати. Направени са изводи и оценка на влиянието на социалните мрежи върху университетското обучение и са предложени идеи за прилагането им в учебния процес по информатика.*

Въведение. Технологиите в помощ на образованието през последните години се развиват твърде интензивно. Оценяването на предимствата и прилагането на Web 2.0, включително и социалните мрежи, рефлексират върху начина по който се организира висшето образование. Преподаватели и студенти демонстрират интерес към използването на социалните мрежи в процеса на преподаване и обучение. Web 2.0 приложенията и услугите (дефинирани от Тим О'Райли) дават възможност за създаване, публикуване, споделяне и съхраняване на текстово съдържание и на различни по вид медии индивидуално чрез блог и сайтове, предоставящи тези услуги. Не са необходими особени умения за програмиране, за да се използват тези услуги. Потребителският интерфейс, богатата функционалност на сайтовете и лесният достъп до тях подпомагат творческата дейност истимулират активното участие на преподаватели и студенти. Социалната ориентираност на сайтовете дава възможност за комуникация и взаимодействие между преподаватели и обучаеми като по този начин се улеснява генерирането на съдържанието от всеки участник в учебния процес и дефинирането на краен продукт. Обаче част от преподавателите все още се колебаят да насърчават използването на социалните мрежи поради защита на личните данни.

Социална мрежа. Социалната мрежа в интернет е платформа или уебсайт, който се фокусира върху изграждането или отразяването на социалните взаимоотношения между хората. Обикновено, когато говорим за социални или обществени сайтове, се подразбират сайтове тип Web 2.0. Според информацията социалните мрежи биват: за споделяне на контакти; за споделяне на предпочитания (новини, музика, видео, снимки, хипервръзки към интересни статии и други); за споделяне на авторско съдържание (картинки, музика, видео и други) и за споделяне на лична информация. Новите потребители формират и нови пазари и в резултат на това концепцията на Интернет еволюира от индивидуален “read-only” към социален “read-write” Web. Поддръжниците на новата концепция я наричат Web 2.0 – термин, въведен от O'Reilly Media през 2005. Web 2.0 е по-скоро социално, отколкото технологично явление – фокусът пада върху връзката между хората и споделянето на информация [1]. Мрежата се превръща от хранилище на ресурси в място, където потребителите се присъединяват към други потребители и си сътрудничат “online” като споделят ресурси и нови идеи, коментират проблеми и предлагат решения. Социалните Web 2.0 услуги са мощни средства за споделяне на знания, идеи и опит между професионалисти и изследователи. Блог пространството и социалните мрежи съвсем не са място само за развлечения, напротив – съществуват редица блокове, които се утвърждават като сериозен научен или професионален форум. Терминът Web 2.0 описва променящите се тенденции в употребата на технологията световна уеб мрежа и уеб дизайн и цели да насърчи творчеството, комуникацията, безопасното споделяне на информация, сътрудничество и функционалност на мрежата. Концепцията на Web 2.0 води до развитие и еволюция на нови общества на уеб културата и услугите като социални сайтове за споделяне на видео, блокове, уикита и други [2]. То не е технология, а идеология за обучение – модел, ориентиран главно към мотивирани и самоорганизирани обучавани, тъй като те самите контролират процеса на учене. Web пространството е променено – от среда, в която информацията се предава и консумира – в платформа, където съдържанието се създава, споделя, смесва, използва в различен контекст и се разпространява. От друга страна Warschauer говори за силата на потребителя да комуникира чрез тези технологии и да променя и генерира информация в интернет пространството [3]. От своя страна Карин Ръсел дефинира следните принципи, които срещаме днес в социалните медии, а именно сътрудничество: използване на колективна интелигентност; култура: онлайн култура, както и межкултурната комуникация, наложени от глобалния характер на онлайн комуникацията. [4]

Социалните мрежи в образованието. Прилагането на социалните мрежи в образованието може да се разглежда в няколко посоки:

Фиг. 1. Насоки за прилагане на социалните мрежи в образованието

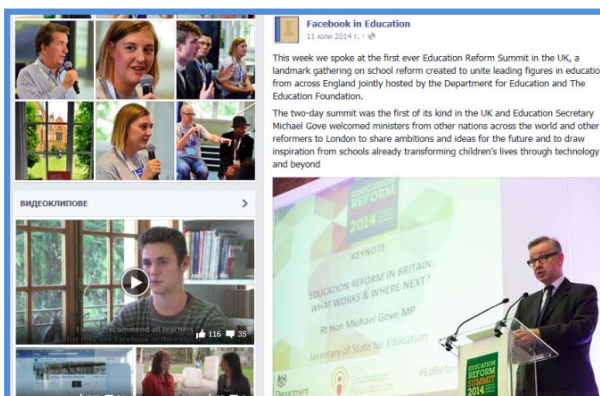
Поддръжниците и опонентите на социалните мрежи в образованието изследват какво е влиянието им сред студентите – дали социалните мрежи привличат обучаемите

към учебния процес или влияят негативно като ги разконцентрират и разсейват. Прилагането на социалните мрежи в обучението среща и силна критика. Отрицателните последици се отнасят до размиване на границата между реално и виртуално, „подривния“ характер на социалните мрежи в учебните зали и „обезобразяването“ на литературния български език. Занимаващите се с образование наблюдават силно влияние на интернет телефонията и социалните мрежи сред студентите, които ги използват най-вече за връзка с връстниците си, въпреки че комуникацията „лице в лице“ е най-важна. Чрез социалните мрежи се споделят идеи, пести се време и усилия. Те могат да променят структурата на образователните институции и отношението „преподавател – студент.“ От една страна използването на социалните мрежи засилва процеса на сближаване между преподавател и студент, а от друга страна социалните мрежи нарушават способността за концентрация на обучаващите се в часовете, пречи на съня им и понякога води до пристрастяване. Социалните мрежи поставят сериозни етични въпроси и подходът към тях трябва да е много внимателен. Студентите обаче много добре разграничават образователните и социалните пространства.

Съществува собствена група на социалната мрежа *facebook* име „*Facebook in Education*“, която показва, че преподавателите от цял свят се интересуват от възможностите му. *Facebook* едва ли ще разреши всички проблеми в образованието и като всяка друга технология изисква добро познаване и придобиване на опит при дидактичното прилагане. Не съществува ръководство или упътване, което да подпомогне преподавателите, а единствено може да се направи избор от добри практики, ако изобщо е възможно прилагането му в процеса на обучение.

Фиг. 2. Собствена група на социалната мрежа *facebook* *Facebook in Education*

Фиг. 3. Реформа в образованието във Великобритания *Facebook in Education*

Всеки студент има възможност да придобие знания и умения като се включи в група, общество или мрежа. Използването на Web 2.0 услугите от повече хора води до нарастване на тяхната стойност или това е т. нар. ефект на социалните мрежи. Поставен проблем се дискутира, анализира и решава от група хора т. нар. колективен интелект чрез техния опит, знания и идеи. Социалните мрежи допринасят за развитието на една нова социално-ориентирана култура, в която си сътрудничат преподаватели и студенти. Предимство на социалните мрежи е, че преподаватели и експерти със сходни интереси могат да контактуват независимо от местоположението, разликата в часовото време, независимо от вида на организацията, в която работят. По този начин се разширяват личните и професионални контакти, подобрява се комуникативността и се развиват способности за аргументирано убеждаване, както и за вземане на решения. Развива се

критичното мислене. Обучаемият е автор и съавтор като създава, споделя, комбинира, използва в различен контекст знания и разпространява определено съдържание.

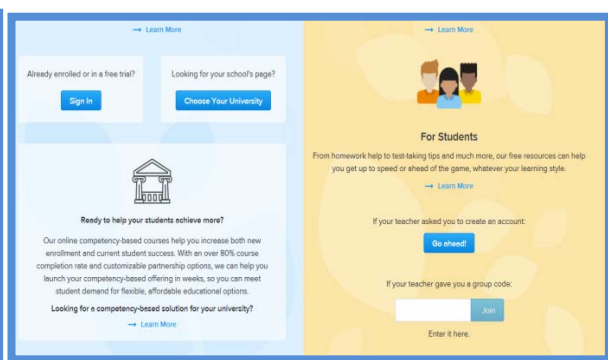
Друга социална образователна мрежа е *Sophia* (виж фиг. 4 и фиг. 5), пропагандирана във европейското висше образование. Бъдещето ще покаже каква насока ще поемат обучаващи и учащи в Европа и света. Но може да се твърди със сигурност, че тя развива познавателните умения в обучаемия – като се споделя лична или професионална информация чрез видео материали, презентации и снимков материал. Социалната мрежа допринася за изучаване на нови технологии при използване на наличните инструменти, приложения и услуги. Винаги, когато обучаемият изпитва необходимост от информация и знания, той ги получава чрез сътрудничество в социалната мрежа. Творческите способности на студентите могат да се стимулират при комбиниране на различни видове съдържания. Така те могат да се реализират не само чрез симулации, но и в реална ситуация.

От друга страна платформата за видео споделяне *YouTube* има своите педагогически ползи: използване на метода „учене чрез действие“, което насърчава креативността чрез създаване на презентационни и видео материали от обучаемите, които споделят в социалните мрежи. По този начин те придобиват нови знания и умения [5].

Нашият опит при използването на социалните мрежи в обучението. Дисциплината „информатика“ във ВТУ „Тодор Каблешков“ се изучава като задължителна от всички студенти бакалаври. В началото на летния семестър се проведе експеримент със студенти от специалностите „Икономика на транспорта“ и „Счетоводство и анализ на транспорта“ като повечето от тях имаха свои създадени профили в социалната мрежа facebook. Сред целите на курса е обучаемите да получат компетенции и практически опит при разработване и използване на информационните и комуникационни технологии за решаване на икономически задачи в областта на транспорта като използват социалните мрежи за комуникация в реално време с колеги и преподаватели, за обмяна на опит и идеи, както и за получаване на съвети при възникване на проблеми при разработване на задачи, курсови проекти и други.

Фиг. 4. Европейска социална образователна мрежа Sophia

Фиг. 5. Социална образователна мрежа Sophia в търсене на компетентно-базирано решение за университетското образование

Курсът по информатика цели още да се развият умения за анализ, проектиране, създаване и реализиране на информационни системи от областта на транспорт, логистика и други като например, създаване на информационна система (база данни) за следене на маршрути на транспортни средства (автобуси, влакове, самолети и др.), за контролиране на наряди на пилоти, машинисти, шофьори, както и за продължителност на пътуване, за следене на извънреден труд, информация за стаж, заплати и други. Обучението на студентите е организирано на модулен принцип като в края на приключването на всеки модул се извършва оценяване на практическите умения

наусвоения материал. В края на семестъра обучаемите изготвят проекти и ги представят пред преподаватели и колеги студенти. Връзката с преподавателя и обучаемите се осъществяват часовете, чрез консултация, електронна поща и особено чрез социалните мрежи, тъй като обучаемите имат профили в социалната мрежа facebook. За реализацията на готовия проект са необходими няколко седмици, но обучаемите трупат необходимите знания през целия семестър – чрез лекции, упражнения и консултации. Информация се обменя преди всичко чрез социалните мрежи при евентуална нужда от навременна консултация по въпрос, свързан с изучавания материал. Студентите имат възможност в реално време да контактуват с колегите си, да решават въпроси върху подготовката на проектите си, да обменят ресурси и нови идеи и опит. На този етап активността на обучаемите е най-голяма, тъй като им предстои публична защита на проекти пред колеги и преподаватели. Те трябва да подготвят презентация в PowerPoint или Prezi, чрез която да представят своя проект. Могат да включат видео материали от YouTube, Blogs, Wikis, хипервръзки, както и да използват всичко от модулите, изучени през семестъра. Оценяването на студентите се осъществява на всеки етап от тяхната индивидуална дейност, практическите оценки по модулите, оценката от защитата на проекта и теоретичен тест. Окончателната оценка по дисциплината информатика се формира от всички участващи компоненти, които са със съответен коефициент на тежест. Социалните мрежи поставиха студентите в активна роля. Ангажираха ги като активни взаимодействащи и управляващи виртуалната среда за обучение, където те активно изграждаха знанията си.

Анализ на резултатите. След приключване на семестъра изследвахме чрез анкети мнението на студентите за използването на социалните мрежи в процеса на обучение през семестъра. Обучаемите от специалност „Икономика на транспорта” и „Счетоводство и анализ на транспорта” при ВТУ „Годор Каблешков” отговориха на 20 въпроси. Ето какво показват получените резултати. 93 % от респондентите определят ролята на социалните мрежи в университетското образование като отлична, много добра и добра, а само 7% - я определят като задоволителна и лоша. Изключително важно е да бъде осъзнат фактът, че студентите мислят по съвършено различен начин. За да бъдат разбирани те, е необходимо да бъдат разбрани инструментите, които използват и то не като технология, а като поведение – свързаност, ангажираност и интерактивност, разбира се подчинени на определени дидактически задачи. Социалните мрежи определено присъстват ежеминутно в живота на студентите и трябва да бъдат използвани в обучението. Те дават възможност на обучаемите да установяват контакт при евентуална необходимост от решаване на въпрос, свързан с учебния материал или при подготовката на задание или проект не само със своите колеги, но и с водещия практическите занимания по информатика.

Фиг. 6. Ролята на социалните мрежи в университетското образование

Около 77% от студентите от специалностите „Икономика на транспорта” и „Счетоводство и анализ на транспорта” при ВТУ „Тодор Каблешков” определят знанията и уменията, придобити в този курс (социални Webуслуги, MsOffice, Facebook, e-mail и др.) с голямо значение за бъдещата им професионална реализация, а 10% са съгласни, но с известна резервираност. Още толкова - 10% се колебаят да отговорят и само 3% не са съгласни с изразеното мнение. Това показва, че социалните Web услуги придобиват все по голямо значение за обучаеми и преподаватели, въввлечени във формално и неформално обучение, обучение на работното място и през целия живот според изискванията на новите европейски програми. Тепърва социалните мрежи ще въздействат и върху гледната точка на университети относно образованието като бизнес, а също така и във връзка с преподаването и оценяването. Тези услуги подобряват комуникацията между обучаеми, бивши обучаеми и университетски общности, както и взаимодействието с бизнеса.

Фиг. 7. Знанията и уменията, придобити в този курс (социални Web услуги, Ms Office, Facebook, e-mail и др.) имат голяма стойност за бъдещата професионална реализация на студентите

На въпроса как влияят социалните мрежи върху учебния процес – 45% от студентите са на мнение, че социалните мрежи ги привличат към учебния процес, а останалите 55% отговарят, че ги разконцентрират и разсейват.

Заключение. Социалните мрежи определено помагат на студентите в курса по информатика от специалностите „Икономика на транспорта” и „Счетоводство и анализ на транспорта” при ВТУ „Тодор Каблешков” за комуникация в реално време, обмяна на ресурси и нови идеи, решаване на въпроси, свързани с учебния материал, споделяне на трудности, коментиране на проблеми и решения и други. За да бъде обаче влиянието им позитивно върху университетското обучение е необходимо те да се използват в допустимите граници като се вземе под внимание защитата на личните данни, интелектуалната собственост и авторското право. Ако социалните мрежи се използват както трябва те могат да бъдат мощен инструмент за ангажиране вниманието на обучаемите, а също и за изграждане на „колегиални мрежи”. Основен остава обаче въпросът как да се използва дадено приложение в дидактиката. Академичният свят продължава да търси отговор на въпроса за прилагането на социалните мрежи в помощ на обучението и преподаването. Въпреки всичко социалните мрежи са атрактивни, водят до независимост и автономност на обучаемите, което е предпоставка за съвместна работа и повишаване на педагогическата ефективност. Социалните мрежи насърчават творчеството, сътрудничеството и безопасното споделяне на информация. Съществуващите социални мрежи могат да задържат вниманието на студентите, тъй като те поставят потребителя в активна роля, която да ангажира обучаемия като активно взаимодействащ и управляващ виртуалната си среда за обучение. Опитът показва, че тези системи могат да бъдат използвани не само като хранилища на ресурси,

а и като места, където студентите от ВТУ „Тодор Каблешков”, използвайки добре познатите си социални **Web** услуги активно да изграждат знанията си.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] O'Reilly 2007: T. What is Web 2.0: design patterns and business models for the next generation of software. *Communications & Strategies*, 2007, 65, 17-37.
- [2] eTwinning 2.0 Да построим общността на училищата в Европа:
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/404_en.htm/documents/publications/et10_bg.pdf
- [3] Warschauer 2007: Warschauer, M. Audience, Authorship and Artifact: The Emergent Semiotics of Web 2.0' *Annual Review of Applied Linguistics*, 2007, 27, 1–23.
- [4] Karen Miller Russell, Social media principles in PR education,
http://www.teachingpr.org/teaching_pr/2009/06/social-media-principles-in-pr-education.html
2011
- [5] YouTube and Vimeo for Education, <http://www.jiscdigitalmedia.ac.uk/guide/youtube-vimeo-education>

ROLE OF SOCIAL NETWORKS IN UNIVERSITY EDUCATION

Paulina Todorova, Rositsa Todorova
rossitod@abv.bg, paulitod@abv.bg

***Todor Kableshkov University of Transport,
158 Geo Milev Street, Sofia,
BULGARIA***

Key words: *social networks, Web 2.0 social services, Social, „read-write” Web, e-learning, higher education, collective intellect.*

Abstract: *The article considers the role of social networks and their potential for applying in higher education.*

The focus is placed on the need for new methodological approaches, based on the use of social networks in the teaching process. In the report are presented the results of the analysis of the role of social networks of students in Informatics.